

Sámi allaskuvla

Sámi University of Applied Sciences

OAHPPOPLÁNA

Jodiheapmi, ovttasbargu ja ovddidanbargu
joatkkaoahppun
mánáidgárdeoahpaheddjiide

15 oahppočuoggá

1. OAHPPOOVTTADAGA NAMMA

Sámegillii: Jodíheapmi, ovttasbargu ja ovddidanbargu joatkkaoahppun mánáidgárdeoahpaheddjiide
Dárogillii: Ledelse, samarbeid og utvikling som videreutdanning for barnehagelærere
Eangalasgillii: Leadership, cooperation and development as Continuing Education for Kindergarten Teachers

2. OPPALAŠ DIEĐUT

- **OAHPPOVTTADAGA KODA:** PED 620
- **VIIDODAT:** 15 oahppočuoggá
- **OAHPU LÁGIDEAPMI:** Oahppu lágiduvvo geabbilis neahttavuđot oahppun deaivvadeamiiguin.

3. OAHPPOPLÁNA GULLEVAŠVUOHTA

Fállojuvvo joatkkaoahppun mánáidgárdeoahpaheddjiide.

Oahpus lea fágalaš látnjalasvuohhta Sámi mánáidgárdeoahpaheaddjeoahpu bachelorprográmma máhttoviidodaga MOA 210 Jodíheapmi, ovttasbargu ja ovddidanbargu (15 oč), muhto PED 620 fágas ii leat hárhellan siskkilduvvon.

4. SISABEASSANGÁIBÁDUSAT

Dábalaš sisabeassangáibádusat alitoahpahussii ja sámegielmáhttu. Sisabeassanvuodđu sáhtta leat juogo oppalaš lohkanangelbbolašvuohhta (čadahan joatkkaskuvlla/logahaga) dahje reálagelbbolašvuohhta.

Dasa lassin gáibiduvvo ahte ahte ohcci lea čadahan ovdaskuvlaoahpaheaddjeoahpu, mánáidgárdeoahpaheaddjeoahpu dahje vástideaddji oahpu.

Sámegiela gáibádusa sáhtta deavdit čuovvovaš vugiid mielde: Norgga joatkkaskuvllas sámegiella 1. dahje 2. giellan 2, Suoma logahagas eatnigielladutkkus dahje lohkan sámegiela vierrogiellan ja Ruota gymnásas eatnigiellan (modersmål 200 čuoggá) dahje ođđaáigásaš giellan (moderna språk 200-300 čuoggá) dahje vástideaddji sámegieloahppu doaibmi njuolggadusaid mielde. Sámegiela gáibádusa sáhtta maid deavdit sámegiela lohkanbadjeoahpuin, 30 oahppočuoggá, dahje vástideaddji oahpuin dahje ceavzit giellageahččaleami maid Sámi allaskuvla lágida. Jus lea eahpesihkarvuohhta man dási gelbbolašvuohhta ohccis lea, de ášši ovddiduvvo fágalaš árvvoštallamii ja meannuduvvo dán vuodul.

5. OAHPAHUSGIELLA

Oahpahusgiella lea davvisámegiella. Soames logaldallamat sáhttet leat eará sámegielaide, dahje skandinávagillii.

Lohkanmearri lea sám-, dáro-, ruota- ja/dahje engelasgillii. Čálalaš barggut/eksámenbarggut čállojuvvojit sámegillii.

6. SISDOALLU

Oahpu fáttát leat pedagogalaš jođiheapmi mánáidgárddis, bargiidjođiheapmi ja ovdánahttinproseassaid jođiheapmi mánggabealat mánáidgárdebirrasis, ja maid ovttasbargan váhnenovddasteddjiiguin ja olggobeale ášahusaiguin. Oahppu deattuha áddejumi das mo jođihandaguin sáhtta váikkuhit nu, ahte mánáidgárde nannejuvvo oahppan- ja ovdánahttinarenan ja ahte dat lea fáttmmasteaddji mánáide, váhnenovddasteddjiide ja bargiide ja ahte doppe sihkkarastojuvvo ovttáárvosašvuohta.

Guovddáš áššit leat árbevirolaš jođihan- ja ovtastallanvuogit, mánáid ja mielbargiid oahppanproseassaid bagadallan ja jođiheapmi ja strategiiid geavaheapmi iešguđetlágan metodaidda ja reaidduidda hábmema várás. Oahpu vuolggasadji lea sámi árbevirolaš máhttu ja deattuhuvvo reflekšuvdna earret eará dain áššiin: kultuvra, fápmu, jođiheapmi, mielváikkuheapmi ja demokratiija. Maiddái galgá oahppu addit áddejumi ahte mánáidgárdefálaldat lea integrerejuvvon oassi sámi servodagas. Studeanta galgá beassat hárrjaniid oaidnit pedagogalaš práksisiid (geavadiid) ođđa vugiiguin ja vuodduštit ja gaskkustit daid.

Deaivvadeamiid gaskkas studeanta galgá beassat jođihit ovdánahttinproseassa organisašuvnnas ja ovttaskas olbmuid dásis. Daid vásáhusaid vuoddu galgá reflekteret jođiheami, rievdadeami, ovdánahttima ja iežas jođihangelbbolašvuođa ámmátrollas. Oahpu vuoddu leat pedagogihka, sámegealla ja servodatfága. Oassin oahpus lea mánáidgárdepedagogalaš geahčastat ja fágadidáktalaš dutkan.

7. OAHPPANJOKSOSAT

Máhttu ja diehtu:

Studeantta

- dovdá mánáidgárddi historjja, kultuvrra ja iešvuođa, lágaid, stivrendokumeanttaid miehtá Sámi ja internašunála konvenšuvnnaid
- dovdá árbevirolaš sámi jođiheami ja ovtastallanvugiid erenomášvuođaid mat sáhttet leat oassin ođđaáigásaš oahpahusinstitušuvnnain
- dovdá ja ipmirda relevánta dutkamiid, metodaidda ja reaidduidda mat leat dehálaččat joavkoproseassain, jođihan- ja ovddidanbargguin, das maid relevánta eamiálbmogiid dutkamiid ja teknologalaš reaidduidda
- dovdá ja ipmirda fámu, mielváikkuheami, mánggabealatvuođa ja ovttáárvosašvuođa demokrátalaš- ja ovttasbargoproseassain mánáidgárddis, mánáid, váhnenovddasteddjiid ja mánáidgárdebargiid gaskkas

Gálggat:

Studeanta

- galgá iešheanaláččat jođihit bagadallan- ja ovttasbargoproseassaid ovdánahttinbarggu ja pedagogalaš barggu mánáid, bargiid ja váhnenovddasteddjiid ektui
- máhtta iešheanaláččat ja ovttas earáiguin plánat, vuodustit, čadahit, dokumenteret ja árvvoštallat pedagogalaš jođihanbarggu
- máhtta geavahit relevánta profešuvnadutkama ovddidit sámi mánáidgárddi ja sámi mánáidgárde oahpaheaddjeprofešuvdna
- máhtta geavahit iešguđetlágan metodaidda ja reaidduidda ovdánahttin- ja oahppanproseassabargguin
- máhtta reflekteret iežas bargovugiid ja jođihanmáhtu mánáidgárde oahpaheaddjerollas ja leat

diđolaš profešuvnna etihkalaš áššiin

Oppalaš gelbbolašvuohta:

Studeanta

- bastá jođihit pedagogalaš barggu ja dahkat mearrádusaid mat ovdánahttet mánáid rivvttiid, sámi mánáidgárddi doaimmaid ja bargovugiid
- lea ožžon relašuvnnaš áddejumi ja gelbbolašvuođa ja gulahallanhálddašeami mánáiguin, váhnenovddasteddjiiguin, bargiiguin ja olggobeale ovttasbargoguimmiiguin
- bastá oaidnit mo struktuvrralaš ja kultuvrralaš bealit leat jođihan- ja ovddidanbargguid rámmán
- máhttá identifiseret erenomáš dárbbuid ja osiid mat gáibidit ovdánahttinproseassaid ja basta árvvoštallat movt bargat daiguin áššiiguin
- máhttá ehtalaččat ja fágalaččat analyseret ja reflekteret mánáidgárddiid vuodđogažaldagaid sámi vuolggasajis ja eamiálbmotperspektiivvas
- Bastá hálddašit ja jođihit erenoamáš dilálašvuođaid ja heahtedilliid mánáidgárddis

8. OAHPAHAN- JA OAHPPANVUOGIT

Geabbilisoahppan, namalassii neahttadoarjjaoahppan oktan deaivvademiin lea oahpu vuodđun čađaheamis. *Canvas* lea gulahallanreaidu ja oahpu virtuála klássalatnja. Das leat lekšuvnnat, logaldallamat, bargogáibádusat ja buot dieđut mat gusket oahpaheapmái. Deaivvadeamit, doaimmat ja bargogáibádus deaivvademiid gaskkas ja bagadallamat leat geatnegahtton. Oahpu bargovugiid ja oahppanstrategiijaid vuodul galgá studeanta joksat oahppanjoksosiid.

9. GÁIBÁDUSAT BEASSAT EKSÁMENI

- Čállit guokte fágalogga
- Jođihanvuolggasajis ovdanbuktit fágalaš reflekšuvnna njálmmálaččat
- Joavkobarggu vuodul almmuhit fágalaš čállosiid
- Čadahit bargogáibádusaid mat lea vuodđun vásáhus iežas bargodilis. Galgá dohkkehuvvot.

10. EKSÁMEN

Eksámen lea čálalaš golmma beaivásaš ruovttueksámen.

Eksámen árvvoštallojuvvo ECTS vuogádaga mielde, mas lea A buoremus árvosátni ja E lea heajumus. F mearkkaša ahte studeanta ii leat ceavzán.

11. SÁHTTÁGO PRIVATISTA VÁLDIT DÁN OAHPU?

Ii leat vejolaš.

12. KVALITEHTASIHKKARASTIN

Čujuhuvvo Sámi allaskuvlla kvalitehtasihkkarastinvuogádahkii ja dasa makkár vejolašvuođat ja

geatnegasvuodát studeanttain lea árvoštallat Sámi allaskuvlla oahppofálaldagaid ja bálvalusaid kvalitehta.

Studeantadásis oahppu árvoštallojuvvo evaluerenčoahkkimis, ja studeanttat devdet árvoštallanskovi oahpu loahpahettiin. Ásahusdásis oahppu árvoštallojuvvo studeantaárvoštallamiid, sensorraporttaid ja fágaraportta vuodul.

13. LOHKANMEARRI

Lohkanmearri sámegillii ja engelasgillii lea buot studeanttaide. Dárogielat, suomagielat ja ruoṭagielat lohkanmeari studeanta ieš vállje guđe gillii lohka.

Studeanta lasiha ovttasráđiid fágaoahpaheddjiin ieš válljejuvvon lohkanmeari mii orru heivvolaš dán máhttoviidodahkii, gaskal 100-150 siidu.

Lasihit lohkanmearrái mat gusket fáttáide mánáid erenomáš dárbbut, heahtedilli mánáidgárddis.

Aikio, A. 2010: *Olmmošhan gal birge - áššit mat ovddidit birgema*. Kárášjohka: Čállid Lágádus. (60 s)

Aikio-Puoskari, Ulla 2008: Sámi servvodaga dutki –dieđalaš vai politihkalaš bargi? Girjjis: Jelena Porsanger (váldodoaim.), Outi Kilpimaa ja Nils Oskal (doaim.). *Sámi dieđalaš áigečála*, 1/2008, s. 3-13. (11 s.) <http://site.uit.no/aigecala/2008-1/>

Askland, L., & Rossholt, N. 2009: *Kjønnsdiskurser i barnehagen: mening, makt, medvirkning*. Bergen: Fagbokforl. (100 s)

Balto, A. (2008: *Sámi oahpaheaddjit sirdet árbevirolaš kultuvrra boahhtevaš buolvvaide: dekoloniserema akšuvdnadutkamuš Ruoṭa beale Sámis*. Guovdageaidnu: Sámi allaskuvla. (100 s)

Balto, Asta Mitkijá ja Hirvonen, Vuokko: Iešmearrideapmi oahppo- ja skuvlensuorggis (s 104-122) "Sámi iešmearrideapmi: Sisdoallu ja čađaheapmi" (doaimm.) John B. Henriksen. Gáldu Čála, *Álgoálbmotvuogiatvuodaid áigečála* nr 2/ 2008 ISBN 978- 82- 8144- 043- ISSN 1504-4270.

Balto, A ja Kuhmunen G. (2014): *Máhttáhit iežamet ja earáid*. Kárášjohka: Čállid lágádus (50 s)

Birkeland, Å. ja Carson, N. (2013): *Veiledning for barnehagelærere*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk Forlag. Kap. 7-8 (30 s)

Dahlberg, G., Moss, P. og Pence, A. (2010) *Fra kvalitet til meningsskaping – morgendagens barnehage*. Oslo: Kommuneforlaget. Kap. 7 (20 s)

Drugli, M. B. og Onsøien, R. (2010) *Vanskelige foreldresamtaler – gode dialoger*. Oslo: Cappelen Akademisk forlag. S. 50-82 og s. 95-141 (71 s)

Gotvassli, K-Å. (2013): *Boka om ledelse i barnehagen*. Oslo: Universitetsforlaget. (150 s)

Gotvassli, K-Å., Moen, K., Mørreaunet, S., ja Skogen, E. 2014 (red): *Ledelse av en lærende barnehage*. Bergen: Fagbokforlaget. (150 s)

Heikka, J., Hujala, E. & Turja, L. (2009) *Arvioinnista opiksi : havainnointi, arviointi ja suunnittelu varhaispedagogiikassa*. (Välljejuvvon kapt.)

Helgesen, Mai Brit (red.) (2015): *Mobbing i barnehagen. Etsosialt fenomen*. Oslo: Universitetsforlaget. S 20-31 ja 114-126 (23 s.)

Henriksen, John Bernhard (2008) 1.Oassi. Álgu ja čoahkkáigeassu. 2. Oassi , Analysa. Girjjis. "Sámi iešmearrideapmi: Sisdoallu ja čađaheapmi" (doaimm.) John B. Henriksen. *Gáldu Čála, Álgoálbmotvuoigatvuođaid áigečála* nr 2/ 2008 ISBN 978- 82- 8144- 043- ISSN 1504-4270.

Hujala, E. & Turja, L. (2011): *Varhaiskasvatuksen käsikirja*. Jyväskylä: PS-kustannus. (Välljejuvvon kapt.)

ILO-SOAH-PAMUŠ = ILO-konvensjon nr. 169 om urfolk og stammefolk i selvstendige stater. Vedtatt 1989. Oslo: Kommunal- og regionaldepartementet.

Karila, K. & Lipponen, L (2013). *Varhaiskasvatuksen pedagogiikka*. Tampere: Vastapaino.

Karlsen, T. J. (red.) (2010) *Veiledning under nye vilkår* . Oslo: Gyldendal. Kapihttálat: 10 ja 11.

Kuokkanen, Rauna 2000: Towards an "Indigenous Paradigm" from a Sámi Perspective. *Canadian Journal of Native Studies*. 20, 2: s. 411-436.

Kuokkanen, Rauna 2009: *Boaris dego eana. Eamiálbmogiid diehtu, filosofiija ja dutkan*. Čáliidlagádus. SÁMlacademica Nr. 2

Lafton, T. 2014: «Når nettbrett dokumenterer barnehagens innhold.» I S. Brostrøm, T. Lafton og M.A. Letnes: *Barnehagedidaktikk*. Bergen: Fagbokforlaget. S. 102-118 (16 s.)

Larsen, A. K. ja Slåtten, M. 2014: *Nye tider - nye barnehageorganisasjoner*. Bergen: Fagbokforlaget. (260 s).

Lauhamaa, P. 2009: Sámi vuolggasaji nannen oahpahusas – rituála guovddáži. *Sámi Dieđalaš Áigečála*. 1-2, 2009. s. 76-89 (13 siidu). <http://site.uit.no/aigecala/2009-1/>

Mäkitalo ym (2011) *Löytöretkellä osallisuuteen: Kehittämistä ja tutkimista päiväkodin arjessa II*. (Välljejuvvon kapt.)

Mostad, V., Skandsen, T., Wærness, J. I. og Lindvig, Y. 2013: *Entusiasme for endring i barnehagen*. Oslo: Gyldendal Akademisk. Kap. 5, 6, 7 og 8 (98 s.)

Nicolaysen, M. 2014: «Rom og materialitet i barnehagen.» I S. Brostrøm, T. Lafton og M.A. Letnes: *Barnehagedidaktikk*. Bergen: Fagbokforlaget. S. 211-225 (14 s.)

Nummenmaa ym. 2007: *Yhteisöllinen suunnittelu päiväkodissa: kehittämisstrategiana ongelmaperustainen työssä oppiminen*. Tampere university press.

https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/95463/yhteisollinen_suunnittelu_paivakodissa_2007.pdf?sequence=1

ON Mánáidkonvenšuvdna.

Palmer, A. 2012: *Uppföljning, utvärdering och utveckling i förskolan – Pedagogisk dokumentasjon*. Skolverket. (65 s).

Parrila, S. & Fonsén, E. (toim.) 2016: Varhaiskasvatuksen pedagoginen johtajuus. Käsikirja käytännön Työhön. kustannus 2016 1.painos <http://ekirjasto.kirjastot.fi/ekirjat/varhaiskasvatuksen-pedagoginen-johtajuus-kasikirja-kaytannon-tyohon>

Reunamo, J. 2007: *Tasapainoinen varhaiskasvatus - Erilaisia tapoja suhtautua muutokseen*. (Välljejuvvon kapt.) WSOYpro 1. painos, 2007. ISBN 978-951-0-32413-4

Skogen, Eva (red.); Haugen, Richard; Lundestad, Magritt; Slåtten, Mette Vaagan 2012: *Å være leder i barnehagen*. Fagbokforlaget.

Åberg, A., Manger, A., & Lenz Taguchi, H. (2006). *Lyttende pedagogikk: etikk og demokrati i pedagogisk arbeid*. Oslo: Universitetsforl.

Aasland, Margrete Wiede (2014): «...si det til noen...». *En bok om seksuelle overgrep mot barn og unge*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk. S.33-112 (79 s)

Liŋkat gálduide neahtas:

http://www.socca.fi/files/1373/Loytoretkella_osallisuuteen_kehittamista_ja_tutkimista_paivakodin_ari_essa_II.pdf

Liige lohkašu eaktodáhtolaš:

Alfred, Taiaiake (2009) (second edition): *Peace, Power, Righteousness. An Indigenous Manifesto*. Oxford University Press. (180 s.)

Smith, Linda Tuhiwai 1999: *Decolonizing Methodologies. Research and Indigenous Peoples*. Zed Books Ltd. London, New York: Zed Books Ltd (199 s.)